

تأثیر ادراک محیط در رفتارهای انسان در منظر شهری

شهرزاد اسرار یان^۱ احمد رضا کابلی^۲

۱_ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، موسسه‌ی مهرانوندآبادان.
۲_ گروه معماری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران.

چکیده

منظر شهری دور از بشریت نیست و توسط بشر ادراک می‌شود. منظر شهری، اولین نقطه تماس انسان با محیط (شهر) است. بستر منظر شهر، هندسه، فضا، کالبد و به عبارت دیگر، فرم کالبدی است و از این رو بخش این موارد تحت تأثیر انسان‌ها شکل می‌گیرد، پس بایستی قابل انعطاف باشد و بتواند فضایی خاطره‌انگیز و امن را به منظور حضور و فعالیت شهروندان ایجاد کند. می‌توان گفت منظر شهری وسیله‌ای است که شهر را پدیدار می‌کند. موضوع منظر شهری مقوله‌ای دوبعدی به شمار می‌رود، از یک سو به مؤلفه‌های محسوس و عمدتاً بصری سازنده فضا می‌پردازد و از سوی دیگر به شرایط ذهنی فضا شامل ابعاد تاریخی، خاطره‌ای، هویتی و امثال آن‌ها نظر می‌کند. تصویر ذهنی شهر، در واقع کلیت به هم پیوسته‌ای از نمادها و نشانه‌هاست که به مفاهیم، ارزش‌ها، معانی و چیزهایی شبیه به آن واقعیت می‌بخشد. در این مقاله روش تحقیق بکار گرفته شده از نوع تحلیلی - توصیفی است و به سبب مباحث وسیع نظری و مقوله‌های کلی، مطالعات انجام شده برای به دست آوردن نتایج مطلوب بر اساس اصلی‌ترین منابع موجود کتابخانه‌ای و اسنادی انجام گرفته است، سعی بر آن است تا با بررسی و دسته‌بندی شاخص‌های سنجش منظر مطلوب شهری گامی مؤثر در ارتقاء منظر شهری و همچنین با ایجاد فضایی خاطره‌انگیز سبب تأثیرگذاری بر ادراک شهروندان شود. حضور مردمی در این فضاها ناشی از نبود محیط مناسب و فقدان کیفیت منظر شهری است.

واژگان کلیدی: ادراک، محیط، انسان‌ها، شهروندان، منظر شهری.

۱- مقدمه

انسان موجودی تأثیرپذیر از محیط است و همان‌طور که از محیط تأثیر می‌گیرد، بر محیط تأثیرگذار است. مطالعات چندی بیان می‌دارند که واحدهای همسایگی محلی می‌توانند تعامل اجتماعی میان افراد را ارتقا بخشند. مردم نیز برای پاسخگویی

سومین کنفرانس ملی شهرسازی و معماری دانش بنیان 3rd National Conference On Knowledge-Based Urban Development and Architecture

به نیاز تعامل اجتماعی خود، در فضاهای محل زندگی حضور می‌یابند کیفیت ادراک محیط سکونتی به‌عنوان ابزار برنامه‌ریزان شهری به‌منظور ارتقا و ساماندهی محیط، قابلیت فراهم کردن بسترهای لازم برای شکل‌گیری و ارتقای کنش متقابل اجتماعی را دارند. وظایف واحدهای همسایگی و محلات را می‌توان ابزاری برای افزایش تعاملات اجتماعی، مکانی برای رویارویی شهروندان با یکدیگر و مدیریت و هماهنگ‌سازی فعالیت‌های شهروندی بیان کرد. درمنظرشهری از مهم‌ترین موضوعات تاثیرگذارتر شهر رفتار انسان‌ها و رضایت از شهر رفتار دیگران بر دیگری هست. مهم‌ترین طراحی و شهری سیمای منظر شهر روابط هنجاری‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصاد و قوانین درست رفتارهای بشریت است. در این پژوهش بیان خواهیم کرد که چگونگی برتری شهر بر رفتار ادراک انسان‌ها هست.

۲- روش تحقیق

پژوهش انجام‌شده بر اساس روش توصیفی-تحلیلی و به‌منظور تعیین و ارزیابی اصلی‌ترین مؤلفه‌های مؤثر در ادراک منظر شهری در رفتار انسان‌ها و شهروندان صورت گرفته است. در این مقاله بر اساس منابع مکتوب، ابتدا ابزارهای ادراک انسان از محیط معرفی شده سپس بر اساس مدلی مفهومی اجزا مؤثر در ادراک منظر تبیین شده‌اند که بخشی از خروجی موردنظر به شکل تصاویر واقعی و ویرایش شده از مؤلفه‌های موردبحث ارائه گشته است.

۳- نقش انسان و حریم‌های موجود در طراحی محیط‌های شهری

توجه به حقوق عابران پیاده به‌موازات حقوق سواره در یک محیط شهری از اهمیت خاصی برخوردار است. حریم شخصی گاه مربوط به ناشناس بودن، یعنی تمایل به گمنام یا دور ماندن از عرصه عمومی است. انواع مختلفی از حریم نظیر حریم شخصی مالی، حریم شخصی سلامتی، حریم شخصی برخط و حریم شخصی اطلاعاتی تعریف شده است. حریم شخصی در حوزه‌های مختلف معانی خاصی به خود می‌گیرد. هر فرد، شرکت، فرهنگ، یا کشور تعریف خاصی از حریم شخصی دارد حریم خصوصی، محیطی از زندگی افراد جامعه است که انسان، در هیچ وضعیتی تجاوز به آن را مجاز نمی‌شناسد. به دیگر سخن حق افراد، گروه‌ها یا مؤسسات نسبت به این‌که چه میزان و چگونه و چه زمانی اطلاعات مربوط به آن‌ها به دیگران منتقل شود حق حریم خصوصی نام دارد. (رهبر).

۴- منظر شهری

واژه منظر شهری مانند واژه شهرسازی علی‌رغم آن‌که مفهومی قدیمی است شهرها همواره ماهیتاً وجود داشته ابعاد منظر شهری به‌طورکلی دارای دو بعد عینی و ذهنی است. در فعالیت‌های روزانه، مردم باید از قسمت‌های عمومی محیط شهری عبور و آن را تجربه کنند. فرم و ظاهر شهر و سیما و منظر شهری باید عموم گسترده‌تری از مردم را که دائماً در حال تجربه شهر هستند راضی کند، لذا در ارتباط با منظر شهری و شناسایی عوامل آن تحقیقات گسترده‌ای صورت پذیرفته و صاحب‌نظران این حوزه منظر را از زوایای مختلف بررسی کرده و معرفی نموده‌اند. (سیاف زاده و همکاران، ۱۳۹۱).
منظر شهری را می‌توان مجموعه‌ای از عناصر طبیعی و مصنوعی دانست کالبد و فضای شهری، انسان‌ها و ... به‌عنوان یکی از جلوه شهر، آیین تمام‌زیرا به معنای «یک ساختمان، معماری اما دو ساختمان منظر شهری است» نمای نمایش یک شهر و محیط برای عموم دانست (کالن، ۱۳۷۷).

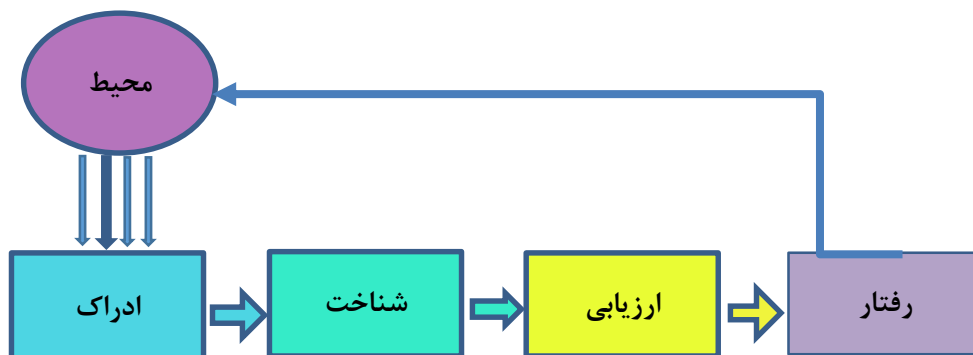

از ویژگی‌های اصلی مفهوم منظر شهری آن است که به‌عنوان یک پدیده ((عینی، ذهنی))، ((انسانی، کالبدی)) و یک ساختار ((اجتماعی، فضایی)) بیان می‌کند. اصلی منظر شهری شامل منظر گسترده، چشم‌انداز درونی، مناظر سیمای شهری، کریدورهای بصری نیز هست. منظرمتن شهر، امکان آسیب‌شناسی شهری را فراهم می‌سازد. (رفیعی).

۵- ادراک منظر شهری

در اولین دیدگاه ادراک منظر شهری ادراکی مهمی است که موجب لذت، نشاط، آزردهی، ترس و سایر واکنش‌های حسی آدمی می‌شود. در حقیقت بزرگ‌ترین اثر کیفیت سیمای شهر در محدوده این گروه از واکنش‌های روحی به ظهور می‌رسد. ادراکات محسوس از منظر شهر، تغییرات سریع شهرها اغلب با بی‌توجهی به نقش و ساختارهای محیطی و فرهنگی آنها انجام گرفته است که با تخریب فیزیکی، خاطرات یکپارچه و پیوستگی منظر را نیز در معرض نابودی قرار داده است. در این میان منظر تاریخی شهر، به‌عنوان بستر خاطرات و امری که مانع این گسستگی می‌شود دارای ارزش است. این تحقیق به دنبال شناخت عناصر تداعی‌کننده خاطرات جمعی است که در حفظ و تقویت پیوستگی فرهنگی، تعلق خاطر به محل سکونت و فضاهای شهری مؤثر هستند؛ مؤلفه‌های خاطره جمعی مبتنی بر روش تحلیل کیفی منظر شده است (تیموری، ۱۳۸۶).

ادراک فضا و منظر شهری که حاصل از رفتارهای انسانی با محیط شهری است که امر مهمی در منظر شهری است. ادراک منظر شهری مبتنی بر انگیزه‌های انسانی و مبتنی بر ویژگی‌های محیطی است که در سطوح مختلفی چون منظر کالبدی و زیبایی‌شناختی تا تجسم ذهنی و معنایی شهر شکل می‌گیرد. بر این اساس افراد مختلف (شهروندان، بازدیدکنندگان، آگاهان محیطی، غریبه‌ها و...) داده‌های محیطی را که از طریق ویژگی‌های محیط شهری به‌نظام ادراکی او منتقل می‌شود (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۳).

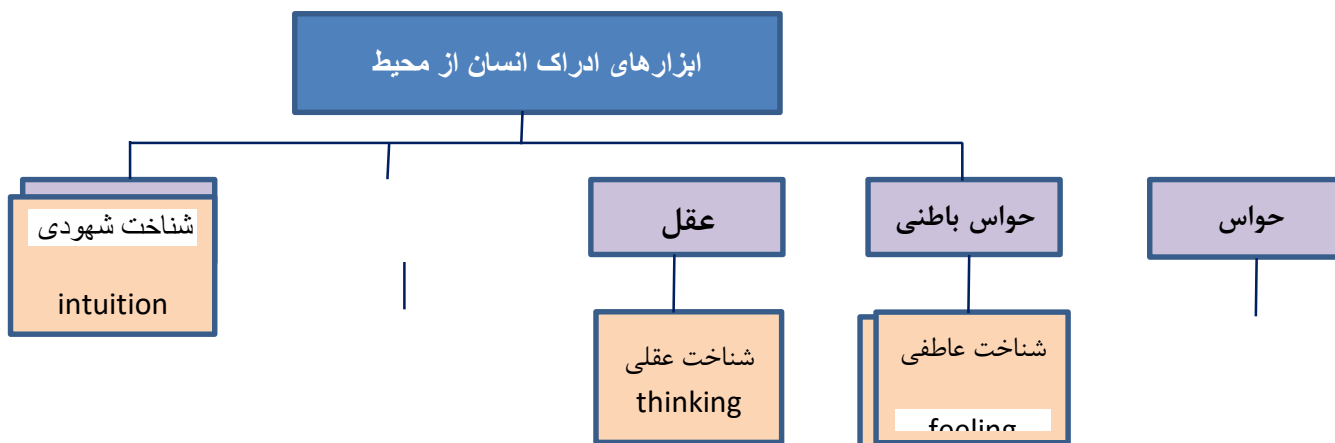

شکل ۱: سیستم منظر شهری در فرآینده تعامل انسان-محیط (رفیعی).

۶- ادراک و ابزارهای در انسان از محیط بر اساس پژوهش‌های روانشناسی محیط

ادراک فرایند زیست‌شناختی و روان‌شناختی کسب اطلاعات از محیط است. بنابر تعاریف فرهنگ واژه، ادراک یعنی در رسیدن به در رسیدن کسی را. پخته و رسیده شدن میوه. رسیدن وقت چیزی و منتهی شدن، فنا پذیرفتن. ادراک به بصر: دیدن (نوروزی)؛ لا تدرکه الابصار (آیه) - دریافت؛ و آن خاصه حیوان باشد چون حرکت ارادی. اندریافت. دریافتن (تاج المصادر بیهقی) دریافتن اشیاء غیر محسوس. فهم. تعقل. فهمیدن - ادراک است. (محمودی نژاد و صادقی، ۱۳۸۸). انسان موجودی است که برای برقراری ارتباط با دنیای پیرامون خود ابزارهای مختلفی را در دست دارد. هرکدام از این ابزارها بسته به شرایطی که در آن قرار گرفته‌اند می‌توانند بخشی از درک انسان از محیط پیرامونش را به وجود آورند در یک دسته‌بندی کلی راه‌های ادراک انسان از محیط در چهار دسته زیر قرار می‌گیرد:

شکل ۲: نظریات استاد مطهری در مورد ابزارهای ادراک انسان در محیط. (منبع: مطهری‌رادا).

۷- ادراک اجتماعی در منظر و شاخص‌های آن

شاخص‌های موجود در ارزیابی منظر متعدد و متنوع هستند؛ اما این تکرر تنها نشانه تنوع استفاده از آن‌ها در مراحل مختلف سنجش است و نشان‌دهنده غنای شاخص‌ها نیست به‌عنوان مثال یکی از چالش‌های اصلی در تحلیل منظر و تغییرات آن همانا کمبود شاخص‌های عملی در ارزیابی کیفیت‌های بصری است. از سوی دیگر، ادراک فرایند کسب اطلاعات از محیط اطراف انسان و موضوعی فعال و هدفمند است و به پاسخ‌های مستقیمی بازمی‌گردد که حواس ما به ساختار یا فرم‌ها بدون هیچ‌گونه فعالیت ذهنی و یا با حداقل آن، نشان می‌دهد. در کل چهار پارادایم در ادراک منظر تاکنون شناخته شده‌اند که به ترتیب عبارت‌اند از پارادایم متخصصان، روان‌شناسان، شناختی و آزمایشی. شاخص‌های منتشرشده در زمینه ادراک منظر به دودسته شاخص‌های ادراک بصری و شاخص‌های ادراک اجتماعی قابل تفکیک هستند: الف) شاخص‌های ادراک بصری و چند حسی

سومین کنفرانس ملی شهرسازی و معماری دانش بنیان

3rd National Conference On Knowledge-Based Urban Development and Architecture

رؤیت پذیری، کاهنده‌های بصری و ادراکی، ارتباط میان مداخلات جدید و بستر، چند حسی، شخصیت‌پردازی، پارامترهای تحلیل ترجیحات؛ (ب) شاخص‌های ادراک اجتماعی (کلان و کل‌نگر، ارزش‌های فرهنگی، نمادین و هویتی، ارزش‌های تفریحی و ثمر دهی، ارزش‌های قانونی، حساسیت‌های اجتماعی). پژوهش در زمینه ادراک اجتماعی منظر نیازمند روش‌های کیفی است؛ بدیهی است که دسته‌بندی و استفاده از نظرات مبتنی بر دانش تخصصی به‌تنهایی راهگشا نیستند. شاخص‌های ادراک بصری موجود در پژوهش‌ها در چهار زیرگروه طبقه‌بندی شده‌اند. این موارد شامل الف) ادراک کلان و کل‌نگر (ارزش ماهیتی به معنی تمایل به پرداخت هزینه جهت حفاظت از یک منظر خاص)، مزیت برای جامعه، نظرات و دیدگاه‌های مالکان، حساسیت (سطح توجه مردمی)، جذابیت برای مردم، شهرت (ضریب فراخوانی در انواع متنوع بازنمایی‌ها)، (ب) هویت فرهنگی، قابلیت بازنمایی، ارتباط با مردم و یا رویدادهای خاص در تاریخ، ارتباط با فرآورده‌ها و سلیقه خاص (درصد تولیدات کشاورزی که با نشان بازرگانی محلی فروخته می‌شود)، سهم انواع پوشش‌های زمین، نادر بودن؛ (ج) تناسب منظر با بهره‌بردارهای متعدد، استفاده از زمین جهت تفریح، «تجربه منظر»، ارزش تفریحی، تسهیلات، دسترس‌پذیری، آسایش، وحشی بودن، ادراک طبیعی بودن، (د) تعداد منظرهای حفاظت‌شده در واحد سطح، عناصر یا سایت‌های طراحی‌شده یا لیست شده، زمین‌های شناسایی شده به سبب ارزش‌های علمی یا چشم‌انداز، حفاظت از منظر، حفاظت از گونه‌های خاصی از منظر، (ه) اقدامات انجام‌یافته جهت حفاظت و تثبیت منظرها، تأثیر و کفایت سیاست‌های منظر، اطلاعات نسبت به منظر، منظر و ارتباطات، حضور منظر در ارتباطات اجتماعی، رضایت از منظر، اجتماعی بودن منظر، کاهش نگرانی (نواحی بزرگ)

بررسی ماهیت هریک از این شاخص‌ها نشان می‌دهند که آن‌ها را می‌توان در دودسته شامل شاخص‌های مرتبط با موضوع سیاست‌گذاری منظر (ادراک کلان و کل‌نگر - ارزش رسمی - حساسیت اجتماعی منظر) و شاخص‌های مرتبط با برنامه‌ریزی منظر (ارزش‌های فرهنگی، نمادین و هویتی - ارزش‌های ثمر دهی و تفریحی) دسته‌بندی نمود.

۸- تشریح مؤلفه‌های پیشنهادی در سنجش ادراک اجتماعی منظر

مؤلفه‌های مورد استفاده در هر پژوهش نیازمند تعریف و شفاف‌سازی محدوده عمل آن است. از آنجاکه هریک از شاخص‌های پیشنهادی دارای معانی متعددی نزد پژوهشگران است، لذا پرداختن به محتوای هریک ضروری است. بدیهی است تفکیک این شاخص‌ها به دودسته ارتباط مردم با منظر و ارتباط منظر با مردم صرفاً جهت ساده‌سازی موضوع بوده و در عمل ماهیت ارتباط دوطرفه میان منظر و مردم دارای پیوستگی است و تفکیک آن در مقام پژوهش و شناخت ممکن است.

۸-۱- شاخص‌های ارتباط مردم با منظر:

آسایش و احساس رضایت: آسایش، شرایط ذهنی فرد است که میزان رضایتمندی او از محیط را نشان می‌دهد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عوامل کالبدی و سازگاری به‌تنهایی باعث ایجاد رضایت نمی‌شوند، بلکه رضایت به‌عنوان عامل ارزیابی محیط کالبدی و اجتماعی به‌صورت می‌گیرد. علاوه بر این میزان رضایت از محیط طبق مطالعات صورت گرفته بیش‌ترین همبستگی را به ترتیب با وجود فضای سبز عمومی، نوع مردمی که روزانه با آن‌ها برخورد می‌شود و کیفیت فضای سبز محیط دارد (رفیعیان، ۱۳۸۸).

دسترس‌پذیری: مفهوم دسترس‌پذیری به‌طور گسترده توسط پژوهشگران حوزه‌های مختلف برنامه‌ریزی حمل‌ونقل، برنامه‌ریزی شهری و جغرافیا مورد استفاده بوده است؛ اما هیچ‌گونه توافق جامع در زمینه تعریف آن وجود ندارد. در اصطلاح جامعه‌شناسی این واژه معرف چگونگی مهمان‌نوازی و گشودگی مکان جهت پذیرش بهره‌بردارهای متنوع و اجتماعات گوناگون است (Che. Et al, ۲۰۱۲).

موقتی و فضایی را جهت شناسایی دسترس پذیری پیشنهاد داده است. از سوی دیگر دسترس پذیری واجد ابعاد بصری نیز هست، ارتباط با اطراف می تواند هم فیزیکی و هم بصری باشد

ادراک طبیعی بودن: طبیعی بودن برای روان شناسان محیطی و حامیان زیبایی شناسی اکولوژیک همواره به عنوان یک مفهوم کلیدی در ارزیابی کیفیت بصری بوده است. به طور کلی طبیعی بودن به معنای میزان نزدیکی منظر با شرایط طبیعی مورد انتظار است (Tveit, Et al, ۲۰۰۶). روان شناسان محیطی طبیعی بودن را وجه مهم مرمت محیطی می دانند، چراکه سبب بالا بران ظرفیت بازیابی توان ذهنی و تأثیرگذاری منظر می شود (Nassauer, J.). مردم از مشاهده مناظر طبیعی لذت می برند چراکه منظر منتقل کننده مفهوم طبیعی بودن در خود است و مفهومی است که هیچ گونه بروز مشخصی در فرم نداشته و خطوط، بافت و رنگی که معرف طبیعی بودن است از مکانی به مکان دیگر متفاوت است. لذا ارزیابی میزان طبیعی بودن با مصنوعی یا انسان ساخت بودن، مورد توجه بسیاری از پژوهشگران بوده است.

تجربه منظر: تجربه منظر را می توان در سه دسته شامل «تجربه بصری منظر»، «مداخله در منظر» و «فعالیت در منظر» تقسیم نمود. تجربه بینندگان منظر تنها محدود به درختان و پهنه های آب نیست، بلکه تحت تأثیر عناصر ساخته شده مانند کاربری اراضی، ساختارهای تاریخی و متغیرهای حمل و نقل مانند وسایل حمل و نقل، سرعت حرکت و میزان استفاده نیز هست. تجربه بصری منظر به معنای امکان دید به اجزای مهم منظر جهت شناخت آن و تعامل با آن هست. پژوهش های معاصر نشان داده اند که مردم نه تنها با نگاه زیباشناختی خود که بالارزش ها، دانش و آگاهی، وضعیت زندگی و سلیقه شخصی خود با منظر مواجه می شوند (Lema & Li, ۲۰۰۲). تجربه منظر می تواند از نوع مداخله نیز باشد که توسط مردم و اجتماعات انسانی در منظر روی می دهد. فعالیت هایی مانند تخریب، یادگار نویسی و یا دخل و تصرفات ناشی از حضور در منظر از آن جمله اند. فعالیت در منظر شامل مجموعه عملکردهایی است که در پهنه منظر امکان ظهور و بروز می یابد. این فعالیت ها می تواند توسط نهادهای رسمی برنامه ریزی شده و یا غیر برنامه ریزی شده توسط مردم باشد.

حساسیت و توجه عمومی: موضوع حساسیت به طور مشخص به گیرندگان منظر مرتبط است. مقصود از گیرندگان منظر مردمی هستند که نسبت به آن بخش از منظر دارای حساسیت و یا منفعت هستند. اشغال کنندگان مستغلات مسکونی با چشم اندازهای تحت توسعه، استفاده کنندگان از تجهیزات و تسهیلات فضای باز و اجتماعاتی که توسعه موجب تغییر در جایگاه منظر و چشم اندازهای ارزشمند آن می شود، مهم ترین گیرندگان منظر به شمار می روند (Mansvelt & Kuiper, ۱۹۹۹). سنجش میزان جذابیت منظر برای مردم، نظرات و دیدگاه های جامعه و گروه های ذی نفع و تمایل به پرداخت هزینه برای حفاظت از منظر از جمله مؤلفه های ارزیابی توجه عمومی به منظر است. حساسیت اجتماعی نسبت به منظر با مفهوم تقدیر اجتماعی پیوند دارد و شامل آگاهی، آموزش و یادگیری است و می تواند توسط میزان حضور منظر در ارتباطات اجتماعی نیز سنجیده شود (Cassatella, C.).

حفاظت قانونی از منظر: دیدگاه های مسئولان قانونی و یا مشاوران رسمی الزاماً مبین نظرات عمومی و مردمی نیستند مجموعه اقدامات رسمی که سبب حفاظت و پاسداشت از منظر می گردد، در این دسته جای دارند. این اقدامات مجموعه ای از قوانین بازدارنده و یا تشویق کننده است که جهت حفظ منظر ارزشمند موجود به کار گرفته می شود

۸-۲- ارتباط منظر با مردم:

قابلیت بازنمایی: بازنمایی کیفیتی در منظر است که به واسطه نشانه ها و عناصر خاص آنچه به صورت طبیعی و چه فرهنگی تأثیر قوی بر مردمی دارد و آن منظر را در ذهن مردمان می ماند (Tveit, Et al, ۲۰۰۶). از این جهت نشانه های بصری تاریخ منظر به ارتقای قابلیت بازنمایی کمک می نمایند

سومین کنفرانس ملی شهرسازی و معماری دانش بنیان

3rd National Conference On Knowledge-Based Urban Development and Architecture

منظر بدیع و شهرت منظر: شهرت منظر به معنای حضور آن در ارتباطات اجتماعی است و فراوانی ارجاع به آن در بازنمایی‌هایی همچون مصاحبه‌های مستقیم، رسانه‌های الکترونیکی و چاپی و همچنین آثار هنری قابل بررسی است. تصاویر منتشرشده در کتاب‌ها و نشریات و تصاویر مورد استفاده توسط آژانس‌های جهانگردی دو منبع مناسب برای سنجش میزان شهرت منظر هستند.

ارتباط منظر با رویدادهای تاریخی: به معنای حضور منظر در رویدادهای تاریخی است که به تداوم تاریخی منظر منتهی می‌شود و دارای دو بعد استمرار تاریخی و غنای تاریخی است. استمرار تاریخی بیانگر حضور بصری لایه‌های مختلف زمانی است، درحالی‌که غنای تاریخی به تعداد، شرایط و تنوع عناصر فرهنگی وابسته است.

هویت فرهنگی: مفهوم هویت منظر به ندرت تعریف کاملی دارد؛ برخی جنبه‌های هویت منظر شامل شخصیت منطقه، رویدادهای تاریخی و ادراک گروه‌های خاصی از مردم است (Larsen, 1997). همچنین منظر در مقیاس ملی آن می‌تواند با انباشت هویت‌های مجزا به هویت ملی کمک نماید در این حالت طبیعت و ملیت چه در زبان و چه در ادراک واقعیت سیاسی یکی می‌شوند (فیضی و اسدپور، 1392).

۹- نتیجه‌گیری

منظر شهری از مهم‌ترین مسئله شهری است که برای معماران، طراحان و روانشناسان محیط و جامعه شناسان هست. در شهرهای مختلف در زیباسازی منظر شهری و توسعه اقتصادی رقیب هم می‌باشند به همین دلیل برای بهترشان منظرهای شهری خوب و برجسته با یکدیگر رقابت می‌کنند. بنابراین منظر شهری جدا از نقش آن به عنوان لایه‌ای در شکل‌گیری فرم شهری، به عنوان ابزاری در خدمت دولت‌ها و حکومت‌ها قرار دارد تا توان جذب گردشگران و سرمایه‌های جهانی را افزایش دهد. بنابراین شهرهای برخوردار از محیط بصری مطلوب قادرند با افزایش تجربه زیباشناختی شهروندان، موجبات ارتقای تصویر ذهنی جامعه از خویش و تقویت غرور مدنی آنان را فراهم سازند. بنابراین می‌توان دریافت که منظر شهر را می‌توان به دودسته کلی فرم و عملکرد تقسیم کرد که در منظومه‌ای شکل یافته در طول تاریخ با حضور انسان‌ها پدید آمده است. منظر شهری نه تنها امکان مشاهده شهری مطلوب را فراهم می‌آورد، بلکه با ایجاد فضاهایی خاطره‌انگیز، حس آرامش در فضا، امکان کشف چیزهای جدید، پدیدآوران تعاملات اجتماعی و دوستی‌های کوچک و... حس تعلق به فضا را ارتقا می‌دهد.

فهرست مراجع

سومین کنفرانس ملی شهرسازی و معماری دانش بنیان

3rd National Conference On Knowledge-Based Urban Development and Architecture

۱. تیموری، محمود. (۱۳۸۶). مفهوم منظر شهری. نشریه اینترنتی معماری منظر.
۲. رهبر، مرتضی. (). شهرورفتارهای انسانی آستانه و حریم فعالیت‌های انسانی در منظری شهری تهران، نهاد توسعه تهران، ویژه نامه شماره اول. ۲۸.
۳. رفیعی، کاظم. (). بر منظر شهری بر ادراک شهروندان بر اساس شاخص‌های سنجش آن، چهارمین کنفرانس بین‌المللی، عمران؛ معماری توسعه اقتصادی شهر. مشهد، ایران.
۴. رفیعیان، مجتبی و خدائی، زهرا. (۱۳۸۸). بررسی شاخص‌ها و معیارهای مؤثر بر رضایت‌مندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری، فصلنامه راهبرد، شماره ۵۳.
۵. سیاف زاده، علیرضا؛ میره‌ای، محمد و نوده فراهانی، مرتضی. (۱۳۹۱). نقش کیفیت منظر شهری در ایجاد حیات اجتماعی و هویت مکانی - شهروندان (مطالعه موردی: بزرگراه نواب)، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، شماره ۱۱.
۶. فیضی، محسن؛ اسدپور، علی. (۱۳۹۲). تحلیل منظر کلان تاریخی شیراز بر اساس ترسیم‌های جهانگردان خارجی، فصلنامه باغ نظر، شماره ۲۴.
۷. مطهری راد، مه‌ری. (). مؤلفه‌های مؤثر بر ادراک و ارتباط بصری در منظر شهری تاریخی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی
۸. کالن، گوردن. (۱۳۷۷). گزیده منظر شهری. (مترجم: منوچهر طبیبیان). تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۹. ماتلاک جان (۱۳۷۹). آشنایی با طراحی محیط و منظر. (مترجم: معاونت آموزشی و پژوهشی سازمان پارکها و فضای اسبز تهران). تهران، انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز تهران.
۱۰. محمودی نژاد، هادی و صادقی، علیرضا. (۱۳۸۸). طراحی شهری از روانشناسی محیط تا رفاه اجتماعی. تهران، انتشارات هله.
۱۱. یوسفی، علی؛ صادقی، عطیه؛ عبداللهی، ساره و چرخ زرین، مرتضی. (۱۳۹۳). منظر شهری، ششمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تاکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی، مشهد.

12. Gibson, J.J. (۱۹۵۰). The Perception of the Visual World. Boston: Houghton Mifflin.
13. Larsen, S. E. ۱۹۹۷. Landscape, Identity And Literature. Journal Of Literary Studies, ۱۳, ۲۸۴-302.
14. Tveit, M., Ode, A. & Fry, G. ۲۰۰۶. Key Concepts In A Framework For Analysing Visual Landscape Character. Landscape Research, ۳۱, ۲۲۹-255.
15. Mansvelt, J. D. & Kuiper, J. ۱۹۹۹. Criteria For The Humanity Realm: Psychology And Physiognomy And Cultural Heritage. In: Mansvelt, J. D. V., Lubbe, M. J. Van Der (Ed.) Checklist For Sustainable Landscape Management. Amsterdam: Elsevier Science.
16. Iema & Li ۲۰۰۲. Guidelines For Landscape And Visual Impact Assessment, Spon Press.
17. Che, Y., Yang, K., Chen, T. & Xu, Q. ۲۰۱۲. Assessing A Riverfront Rehabilitation Project Using The Comprehensive Index Of Public Accessibility. Ecological Engineering, ۴۰, ۸۰-87